

6. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΓΟΥΡΖΟΥΜΙΣΗΙ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΧΑΪΑΣ

Ἐπὶ τῶν ἐσχάτων λοφωδῶν συμπλεγμάτων [τοῦ Παναχαϊκοῦ ὄρους, σχηματιζόντων χαράδραν διαρροεμένην ὑπὸ χειμάρρου ὀρηκτικοῦ καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων αὐτῶν εἰς ὕψος 748 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἐν δήμῳ Φαρῶν τῆς ἐπαρχίας Ἀχαΐας κεῖται τὸ νῦν χωρίον Γουρζουμίσα, ὀρθῶς μετονομασθὲν εἰς Λεόντιον.

Τὸ χωρίον εἶναι πλούσιον εἰς φυσικὰς καλλογὰς καὶ προϊόντα καὶ βλάστησιν, ἀλλὰ πτωχότατον λόγῳ τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, ἀπέχον περὶ τὰς πέντε ὥρας ἀπὸ τῆς Χαλανδρίτσης καὶ περὶ τὰς τρεῖς ὥρας ἀπὸ τοῦ πλησιεστέρου σημείου πρὸς τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὴν Πατρῶν - Καλαβρύτων.

Ἐκτὸς τοῦ διαρκῶς θέοντος χειμάρρου, εὐθὺς ἀνωθι τοῦ χωρίου ὑπάρχει κεφαλόβρυσον ἀφθόνου ὕδατος, ἔξ οὗ ὑδρεύεται τὸ χωρίον. Ὀλίγα μέτρα ὑψηλότερον τοῦ κεφαλοβρύσου ἀρχεται δάσος ἔξ ἐλατῶν.

Ὀλίγα μέτρα κάτωθι τοῦ κεφαλοβρύσου ἐκτείνεται τὸ λαξευτὸν Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ λῆξαν θέρους ἠφρονήσαμεν. Εἰς ἀρχαιότερους χρόνους καὶ διὰ τὴν παναρχαίαν ἐποχὴν τὰ ἐκ τῆς πηγῆς ἐκρέοντα ὕδατα εἶχον ἄλλην διεύθυνσιν ῥοῆς, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἤλλαξαν κοίτην καὶ διήλθον ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν μαλακῶν βράχων τοῦ ψαμμίτου τοῦ Μυκηναϊκοῦ νεκροταφεῖου καὶ ἐπήνεγκον μεγάλην καταστροφὴν. Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον κατέφαγον ὀλοκλήρους ὄγκους ἐκ τοῦ πρηνοῦς τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ τὸ νεκροταφεῖον, καὶ ἐσχημάτισαν σχεδὸν κάθετον τομὴν, διὰ τῆς καταπτώσεως τῶν βραχωδῶν ὄγκων, ἐφ' ὧν κυρίως καὶ εὐτυχῶς ἦσαν αἱ μακρὰ εἴσοδοι τῶν λαξευτῶν σπηλαίων.

Οὕτω ἐφρονῶν τὴν ἀπότομον καὶ κάθετον τομὴν τοῦ βράχου, τὴν οὕτω σχηματισθεῖσαν, διέκρινα ἐπ' αὐτοῦ τὰς λιθοκτίστους θυρίδας τῶν λαξευτῶν σπηλαίων, ὧν τιτὲς ἀπρόσιτοι λόγῳ τοῦ ὕψους ἦσαν κεκαλυμμένοι ὑπὸ πρίνων καὶ πλατάνων.

Εἰκ. 1. Μέγας ὑστερομυκηναϊκὸς τετράωτος ἀμφορεύς.

Ἡρεύνησα ἱκανοὺς τάφους καὶ ἐν τῇ καθέτῳ τομῇ καὶ περαιτέρω, ὅπου δὲν εἶχεν ἐπιφέρει καταστροφὴν τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ μόνον ἓνα τάφον ὅλως ἀσύλητον εὔρον, οὗ τὴν θυρίδα ἤνοιξα διὰ κλίμακος ἀνεληθὼν μέχρις ἐκεῖ.

Εἰκ. 2. Ποικίλα ὑστερομυκηναϊκὰ ἀγγεῖα καὶ θραύσματα ὑστεροελλαδικὰ.

Τὰ ἐντὸς τοῦ τάφου εὐρήματα συνίσταντο εἰς ἓνα μέγαν ἀμφορέα μὲ τέσσαρα ὠτα καὶ εἰς δέκα ἄλλα μικρότερα ἀγγεῖα, τυφλόστομα ἀμφορεΐδια, λεβήτια, κρατηρίσκους, ἅπαντα ἐν ἀρίστη διατηρήσει καὶ εἰς ἓν πῆλινον σφονδύλιον. Τὰ ἀγγεῖα ἐκόμισα εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν Πατρῶν, ὧν τὸν καθαρισμόν καὶ τὴν φωτογράφησιν μόλις πρὸ μικροῦ ἐξετέλεσα.

Εἰκ. 3.
Μικρὰ πρωτοελλαδικὴ
οἰνοχόη.

Ἄπαντα φέρουσι, (εἰκ. 1 καὶ 2) τὴν γεωμετρικὴν διακόσμησιν τῶν ὑστάτων Μυκηναϊκῶν χρόνων, τεμάχιά τινα εἶναι ὑστεροελλαδικὰ καὶ ἐν πρωτοελλαδικόν (εἰκ. 3).

Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὑπολείπεται εἰσέτι ἱκανὴ ἐργασία, ὡς ὑπολείπεται εἰσέτι καὶ ἡ ἔρευνα ἐτέρου νεκροταφείου περὶ τὰ 20 λεπτὰ ἀπέχοντος ἐκεῖθεν καὶ ἀνήκοντος καὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν, εἰς ἣν ἀνήκει καὶ τὸ πρῶτον.

Ἄλλὰ ποία εἶναι ἡ πόλις αὕτη;

Εἰς τὰς ἀπέναντι τοῦ νεκροταφείου μετὰ τὴν χαράδραν λοφοσειρὰς ὑπάρχουσιν τὰ ἴχνη πολισίματος, τὰ ὅποια ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον Λεόντιον πιθανώτατα, τὸ ὅποιον ἀντικατέστησε τὰς ἀρχαίας Ρύπας, ἐνωρὶς ἔξαφανισθείσας, εἰς τὴν Ἀχαικὴν δωδεκάπολιν (Πολυβ. II, 41. V, 34. καὶ Leake Morea III, p. 419).

Τὰ ἔρειπια ταῦτα κεῖνται παρὰ τὸ αὐτόθι ἐκκλησίδιον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, ἰδρυθὲν ὑπὸ τῆς εὐλαβείας τῶν κατοίκων εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ὅτι ἐκεῖ συνελήφθη ὁ πολιοῦχος Πατρῶν Ἀπόστολος Ἀνδρέας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων στρατιωτῶν, καὶ ὀλίγον ἄνωθεν αὐτοῦ παρὰ τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ λόφου σφίζονται σαφῆ τὰ ἴχνη τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Ἐὰν τὸ φρούριον τοῦτο τῶν ἱστορικῶν χρόνων περιέχη καὶ λείψανα παναρχαίας ὀχυρώσεως, ἐὰν τὰ ἴχνη τῆς πόλεως τοῦ Λεοντίου φθάνουν εἰς τοὺς παναρχαίους χρόνους, ἐὰν δηλ. εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν ἡ πόλις ἢ παναρχαία, εἰς ἣν ἀνήκει τὸ ἔρευνηθὲν Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον ὡς καὶ τὸ περαιτέρω ἔρευνηθῆσόμενον, ὅλα ταῦτα εἶναι ζητήματα, τῶν ὁποίων τὴν λύσιν θὰ ἐπιδιώξῃ ἡ ἔρευνα τοῦ ἐπομένου ἔτους.

Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ

7. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΠΕΛΛΗΝΗΙ

Ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν τῆς Ἀχαϊκῆς Πελλήνης παρέσχεν ἡ κατασκευὴ τοῦ παρὰ τὸ χωρίον Ζούγρα τμήματος τῆς ἀπὸ Ξυλοκάστρου εἰς Τρίκαλα ἀγούσης ἀμαξιτοῦ, καθ' ἣν οἱ ἐργάται προσέκρουσαν, ἐν θέσει Πόρτες καὶ ἀλλαχοῦ, εἰς ἀρχαία λείψανα καὶ τάφους, ὧν τοὺς λίθους ἀφαιρέσαντες ἐχρησιμοποίησαν ἀνεμποδίστως πρὸς οἰκοδομίαν νεωτέρων ἐντοπίων κτισμάτων ὡς π. χ. τοῦ παρὰ τὴν εἰρημένην ἀμαξιτὸν καφφενείου τοῦ Ἰω. Γκόλια, ὅπερ ὀλόκληρον ἐκτίσθη ἐκ λίθων ἀρχαίων, ὧν εἰς ἐνεπίγραφος. Μεταβὰς ἐπὶ τόπου πρὸς ἐξέτασιν τῶν γενομένων ζημιῶν ἐθεώρησα σκόπιμον, πρὸς πρόληψιν περαιτέρω λεηλασίας τῶν ἀρχαίων κτισμάτων, νὰ ἐπιληφθῶ ἀμέσως τῆς συστηματικῆς ἐρεύνης τῆς ἀρχαίας Πελλήνης, ἣς τὴν θέσιν πάντες οἱ παλαιότεροι τοπογράφοι¹ καθώρισαν ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς πρὸς τὰ ΒΔ τοῦ χωρίου Ζούγρα ἡμικυκλικῶς ὑψουμένης καὶ γεμούσης ἀρχαίων λειψάνων ράχως Τσέρκοβας², στηριχθέντες κυρίως ἐπὶ τῶν σχετικῶν

¹ *Leake*: Travels in the Morea. London 1830 τόμ. III σελ. 216. *Puillon - Boblaye*: Recherches σ. 29. *Curtius*: Peloponnesos. Gotha 1851 τόμ. I σ. 481. *Bursian*: Geographie von Griechenland τόμ. 2 σ. 341. *Fraser*: Pausanias description of Greece. London 1898 τόμ. IV σ. 481.

² Ἡ ὀνομασία τῆς ράχως Τσέρκοβα προήλθε πιθανώτατα ἀπὸ τῆς παλαιοχριστιανικῆς βασιλικῆς, ἣς τὰ ὀγκώδη ἔρειπια προβάλλουσι κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον τῆς ράχως. Τσέρκοβα (Crekva) σημαίνει ρωσιστὶ τὴν ἐκκλησίαν· τὸ ὄνομα λοιπὸν θὰ ἐδόθη πιθανῶς εἰς τὴν ράχιν ἤδη ἀπὸ τῆς Σλαβικῆς ἐποικίσεως τῆς Πελοποννήσου.